

Motivacija i škola



Maja i Tena idu u prvi razred osnovne škole. Tena voli aktivnosti koje uključuju ilustriranje, crtanje i sl. Svoje slobodno vrijeme Tena često provodi crtajući, a u razredu često odluta mislima i crta po bilježnici, no ponekad joj crtanje pomaže da se bolje koncentrira na ono što učiteljica govori. Maja inače ne voli crtati i izbjegava sve aktivnosti koje uključuju crtanje. Iako obje učenice postižu dobre ocjene u školi, motivirane su različitim interesima i aktivnostima. U školi i tijekom učenja, motivacija utječe na ponašanje djece te je važno shvatiti njezinu ulogu u procesu obrazovanja.

Što je uopće motivacija?

Motivaciju možemo opisati kao stanje koje energizira tijelo te usmjerava ili suzbija neko ponašanje. Postoje razne teorije koje nastoje objasniti kako motivacija nastaje i koja joj je svrha. Ovdje ćemo spomenuti dvije perspektive gledanja na motivaciju. Prema jednoj perspektivi motivacija se gleda kao određeni nagon, tj. unutarnje stanje ili potreba koja onda usmjerava pojedinca prema nekoj akciji. Tako na primjer ako smo gladni bit ćemo motivirani poduzeti akcije da tu potrebu i zadovoljimo. Druga perspektiva pretpostavlja da svaka naša akcija ima određeno značenje, smjer i svrhu ovisno o cilju koji smo si sami postavili. Prema tome,

kvaliteta i intenzitet našeg ponašanja mijenjat će se s obzirom na promjene u ciljevima.

Čini se kako niti jedna od ovih perspektiva ne isključuje jedna drugu već obje doprinose našem razumijevanju motivacije. S obzirom na to, neko ponašanje usmjereno prema određenom postignuću može biti u svrhu zadovoljenja neke naše potrebe, ali i ono može biti rezultat težnje prema nekom cilju.

Kako motivacija utječe na učenje i ponašanje općenito ?

Kada govorimo o motivaciji vezanoj uz školu i učenje radi se o motivaciji koja je usmjerena na određene ciljeve. S obzirom da motivacija određuje specifične ciljeve kojima pojedinci teže, ona utječe na izbore koje učenici čine. Tako će primjerice netko upisati dodatne satove likovne kulture, a netko tjelesnog odgoja. Motivacija će također doprinijeti odluci hoće li se otići na utakmicu ili ostati kući i napraviti zadaću za idući dan.

Motivacija utječe na niz aspekata vezanih uz obavljanje određenog zadatka i postizanje nekog cilja. Tako motivacija utječe na:

- započinjanje i na ustrajnost u nekoj aktivnosti - dijete koje upiše dodatne likovne sate u školi će vjerojatno i u svoje slobodno vrijeme pristupiti takvim aktivnostima u odnosu na neke druge zadatke koje će trebati napraviti,
- ulaganje truda u određeni zadatak i hoćemo li mu pristupiti s entuzijazmom ili ga napraviti 'reda radi' - motivacija će povećati vrijeme koje učenik provede s određenim zadatkom te će utjecati na njegovo učenje, a naposljetku i na uspjeh,
- utječe na našu percepciju posljedica neke situacije, tj. koje ćemo posljedice gledati kao kaznu, a koje kao nagradu - npr. učenici s velikom motivacijom za postignućem i dobrim ocjenama, osjećat će se nagrađeno i sretno s ocjenom '5' dok će se osjećati kažnjeno i nesretno s ocjenom '1',
- kognitivne procese tj. utječe na to koje su informacije procesirane i na koji način - motivirani učenici će obraćati veću pažnju na informacije koje se dobiju na predavanju i nastojat će shvatiti prezentirani materijal te se neće samo površno baviti nekim predmetom.

Koja je razlika između motivirane i nemotivirane djece?

Istraživanja su pokazala da motivirana djeca imaju bolje rezultate u školi i to ne nužno zato što žele biti najbolji već zato što ulažu veći trud.

Djeca koja su motiviranija će:

- češće odabrati one zadatke koji su izazovniji,
- pokazivati veći trud i koncentraciju prilikom obavljanja zadatka,
- samoinicijativno će pristupati zadacima,
- biti usmjerena na zadatak dok ga uspješno ne dovrše,
- imati strategije pomoću kojih će se nositi s teškim situacijama u školi,
- imati pozitivan stav prema školi i učenju.

Djeca koja nisu motivirana će:

- izabrati zadatke koji su lagani,
- uložiti minimalan trud,
- zadacima pristupati uz puno nagovaranja,
- puno zadataka ostaviti nedovršenima,
- lako odustati ukoliko naiđu na prepreke u učenju,
- pokazivati negativan ili ravnodušan stav prema školi i učenju.



Kako potaknuti motivaciju kod djece?

Kao roditelji imamo veliku ulogu u tome hoće li dijete biti motivirano za dobrim uspjehom u školi ili neće. Naravno da ovo ovisi i o karakteristikama ličnosti i temperamentu djeteta, ali ono što kao roditelji

možemo jest stvoriti poticajnu okolinu za dijete. Postoje razni načini za motiviranje djece ovisno o njihovom temperamentu, no ovdje će biti izdvojeni neki univerzalni načini koji se mogu primijeniti kod sve djece.

Postavite odgovarajuća očekivanja

Djeca su obično svjesna kako ih njihovi roditelji vide te se često puta ponašaju u skladu s time. Ukoliko očekujete da će vaše dijete biti uspješno to često puta i bude tako. Ukoliko smatrate da će dijete doživjeti neuspjeh onda postoje velike šanse da će ga ono uistinu i doživjeti. Prema tome nešto viša očekivanja prema djetetu su u redu dokle god su utemeljena na realnim sposobnostima vašeg djeteta tj. poznavanjem koje su mu slabosti i koje su mu jake strane.

Postavljanje odgovarajućih očekivanja ide kroz komunikaciju s djetetom. Razgovarajte sa svojim djetetom o njegovim interesima i sposobnostima. Podijelite i svoje mišljenje o djetetovim sposobnostima no nemojte potkopavati djetetovo mišljenje o sebi. Ona područja u kojima se i vi i dijete slažete su vjerojatno područja u kojima će djetetu ići odlično. U područjima za koja oboje smatrate da djetetu idu teško naglasite kako očekujete da će se potruditi i dati sve od sebe da uspije što bolje. U redu je i da i roditelj i dijete budu zabrinuti oko konačnog rezultata, ali ukoliko se orijentirate samo na ishod propuštamo ogromnu količinu truda uloženog u svaki korak prema rezultatu.

Kako dijete raste tako mu se mijenjaju i sposobnosti i njegova očekivanja. Razgovarajte često sa svojim djetetom o njegovim sposobnostima i interesima kako biste zaključili jesu li neka od vaših očekivanja preniska za vaše dijete ili previsoka u tom trenutku.

Pomozite vašem djetetu postaviti ciljeve

Ciljevi omogućuju da neka naša očekivanja pretvorimo u realnost. Stručnjaci preporučuju da ciljeve zapišemo jer istraživanja pokazuju da ljudi češće ostvare ciljeve koji su zapisani nego one o kojima samo razmišljamo, vjerojatno zbog toga što zapisani ciljevi predstavljaju vizualni podsjetnik što trebamo učiniti. Prema tome, sjednite i razgovarajte s vašim djetetom i skupa smislite ciljeve i zapišite ih. Ciljeve stavite na vidljivo mjesto gdje se dijete uvijek može zamijetiti i podsjetiti se što učiniti.

Ciljevi trebaju biti što jasniji. Tako npr. "Marko će iduće polugodište biti bolji u matematici" je cilj kojega je teško postići. Što znači riječ "bolji"? Koje će korake morati poduzeti da bi bio "bolji"? Jasniji oblik ovog cilja bio bi "Marko će iduće polugodište podići ocjenu iz matematike s 3 na 4".

Na ovaj način dijete zna točno što se od njega očekuje. Uz ovakav cilj potrebno je odrediti i korake prema istom. Npr. Marko će, kako bi došao do cilja, učiniti sljedeće:

- svaku večer kroz 20 minuta riješiti zadatak iz matematike, bez obzira bliži li se ispit ili ne,
- ostati na dopunskoj nastavi iz matematike jednom tjedno,
- zamoliti mamu ili tatu da mu jednom tjedno slože kratak ispit iz matematike.

Cilj je potrebno učiniti mjerljivim kako bi se mogao pratiti napredak. Ukoliko je cilj nemjerljiv pokušajte ga prilagoditi. Tako npr. Marko ide prema četvorci iz matematike jer sve lakše i lakše rješava zadatke za vježbu iz matematike te mu se poboljšavaju ocjene na ispitima iz matematike.

Dajte djetetu do znanja da vam je škola važna

Ovo uključuje održavanje odnosa s učiteljicom djeteta. U redu je učiteljici reći koje ste ciljeve postavili s djetetom te ju pitati za njenu povratnu informaciju o tome i kako joj se čini da dijete napreduje.

Važno je sudjelovati u radu škole. Pokažite da vam nije teško odlaziti na roditeljske sastanke i druge događaje koje škola organizira. Budite u toku s djetetovim zadacima, školskim obavezama, rasporedima ispita i zadaćama. Ostanite pozitivni oko škole i školskih obaveza koje učitelji daju djetetu. Iako se možda ne slažete uvijek s istima, nije dobro negativno govoriti o tome jer dijete jasno osjeti vaše stavove prema školi. Kad god je to moguće recite djetetu da zadatak koji je dobio zvuči zanimljivo ili da bi izlet koji se organizira mogao biti jako zanimljiv. Napomenite djetetu što vam se u radu njihovog učitelja sviđa.

Otkrijte stil učenja vašeg djeteta

Dijete će prije htjeti učiti ukoliko koristi stil učenja koji mu se čini najprirodnijim. Pomozite djetetu otkriti i koristiti najbolji stil za njega.

Uči li vaše dijete najlakše:

- slušajući, kada si čita naglas ili kada sluša školski cd s lekcijama? Ako da, vjerojatno je auditivni tip;
- gledajući, tj. dok čita ili proučava grafove i slike? Ako da, vjerojatno je vizualni tip;
- čineći nešto, kao npr. gradeći nešto od kockica? Ako da, vjerojatno je kinestetički tip.

Auditivni tip

-potaknite dijete da se snima dok čita neku lekciju naglas i neka ju zatim preslušava

-neka koristi riječi asocijacije za lakše zapamćivanje (npr. **Moja Vrlo Zanimljiva Majka**, kako bi lakše zapamtilo **Merkur, Venera, Zemlja, Mars**)

-Neka vam prepričava cjeline koje su djetetu najteže za zapamtiti

-recite djetetu neka si priča tijekom rješavanja nekog zadatka (npr. "jedno od pravila u matematici je da najprije množimo i dijelimo, prema tome u ovom zadatku ću...")

Vizualni tip

-preporučite djetetu da što više koristi različite boje u svojim zabilješkama i neka markerima podcrtava ključne riječi

-prilikom čitanja nekog paragrafa u shvaćanju pročitanog može si pomoći gledajući slike i dijagrame vezane uz tekst

-pomognite djetetu napraviti poster lekcije koji će moći staviti na vidljivo mjesto

Kinestetički tip

-pronađite način da što više učite uz određene akcije (npr. razlomke učite dijeleći mandarinu, a slova učite pomoću magneta sa slovima)

-potaknite dijete da pravi pauze tijekom učenja koje će ispuniti fizičkom aktivnošću (npr. 30 min. učenja pa 10 min. trčanja)

-omogućite mu što više prostora za učenje (**kinestetički tipovi često uče, hodajući, stojeći, ležeći i sl., a ne sjedeći**)

-potaknite dijete da vam odglumi dijelove teksta koje teško može zapamtiti

Moguće su i kombinacije ovih tipova!

Govorite djetetu na podržavajući način

Postoji određena razlika između pohvale i podržavajuće komunikacije.

Riječi pohvale:

- daju informaciju o ishodu neke akcije (Dobila si odličnu ocjenu na ispitu iz matematike. Bravo!)
- obično se daju onda kada je dijete ostvarilo rezultat kojemu smo se mi nadali

Podržavajuća komunikacija:

- referiramo se na uloženi trud i napredak (Vidi se da si uložio dosta vremena u ovaj esej. Drago mi je da si radio tako vrijedno. Trebao bi biti ponosan na sebe.)
- može joj se pristupiti bez obzira na ishod (To nije bas prošlo onako kako si očekivala? Vidim da si razočarana, ali znam da nećeš odustati. Što misliš da bi trebala promijeniti kako bi uspjela idući put?)

Pohvalu za određeni ishod je uvijek dobro dati, ali podržavajuća komunikacija je ona koja osobito utječe na motivaciju.

Pomozite djetetu da razvije zaštitne faktore

To učinite :

- suosjećajući s vlastitim djetetom,
- predstavite djetetu razumne izbore (npr. pola sata učenja pa 10 do 15 minuta pauze umjesto pola sata učenja i pola sata pauze),
- mijenjajući svoj pristup prema djetetu kada vidite da on ne funkcionira (ako vidite da je dijete učilo duži vremenski period te mu je pala koncentracija tijekom učenja, uputite ga da napravi kratku pauzu i ispuni ju igrom ili nekom drugom aktivnošću koja mu pričinjava zadovoljstvo, a potom ga preusmjerite natrag na učenje),
- podržavajući djetetove interese i talente (ukoliko djetetu ide loše u školi ali dobro npr. u glazbenoj školi, nemojte djetetu kratiti izvor samopouzdanja, npr. *Nećeš ići u glazbenu školu dok ne popraviš ocjene u školi!*),
- razvijte kod djeteta osjećaj da će odrasla osoba u njihovim životima uvijek biti tu za njih uz ljubav i podršku,
- pomozite djetetu u razvoju perspektive da procjenjuje svoje greške kao nešto što se događa svima i na temelju čega se može učiti.



Jesu li nagrade dobre?

Roditelji i učitelji često puta koriste nagrade kako bi motivirali djecu da budu bolja u školi, no stručnjaci se ne slažu s pretjeranim korištenjem nagrada. Neki autori smatraju da nagrade uče djecu da ulažu trud samo kako bi mogli iz toga nešto dobiti, umjesto da rade za unutarnje zadovoljstvo. Drugi smatraju da je dati povremenu nagradu sasvim realistično jer naposljetku, većina odraslih ne ide na posao zbog unutarnjeg zadovoljstva već kako bi dobili plaću za održavanje sebe i svojih obitelji. Prema tome, ponekad je sasvim u redu nagraditi dijete, no većinom bi se trebalo pristupiti podražavajućoj komunikaciji i dati pohvalu.

Za kraj...

Pronalaženje načina za motiviranje svoje djece vrlo je bitno kako bi djeca ulagala trud tijekom svog školovanja. Motivirana djeca će naučiti koristiti snage i sposobnosti koje imaju trenutno kao i one koje će stjeći u budućnosti. Motivacija je onaj posebni sastojak koji pomaže djeci u razvoju njihovih najvećih potencijala stoga je bitno da roditelji nauče na koji način mogu pomoći svom djetetu u poticanju iste.

Adrian Štark
psiholog Zdravog grada Poreč
www.zdravi-grad-porec.hr